

Nascudes de la necessitat d'informació generada amb la mort del règim dictatorial, amb els ajuntaments democràtics, la tolerància del poder polític i, en definitiva, del moviment popular de la societat, les emissores municipals catalanes han celebrat el seu desè aniversari en la més estricta il·legalitat, pendents que s'aprovi la normativa que reguli definitivament el seu funcionament.

MIQUEL BATALLER

Emissores municipals: deu anys de vida, deu anys d'il·legalitat

CARME VINYOLÉS / PAU LANAÓ / MIQUEL TORNÉS

El vuit de setembre de 1979, sense pressupost, amb aparells de fabricació casolana i emetent des d'un àtic, neixia, a Arenys, la primera emissora municipal de Catalunya. Dos mesos abans, l'Ajuntament del poble havia aprovat en ple una moció per demanar al Ministerio de Cultura la concessió d'una ràdio en freqüència modulada. L'ànsia del municipi per tenir un mitjà propi i plural i les allargues donades per Madrid a legalitzar la concessió, marcaren des de bon principi la dinàmica existencial d'aquestes ràdios, properes, quotidianes i clandestines que acaben de complir anys.

Contra els imponderables

A mesura que les ràdios locals s'han anat imposant en el teixit social

de la població i que molts pobles passaven a ésser socis, oients o locutors de la ràdio local, el mitjà de comunicació havia de lluitar contra tot tipus d'imponderables i mantenir una sòrdida batalla contra la il·legalitat, la manca d'infraestructura i de pressupost, i sense oferir als seus col·laboradors, altra gratificació que la satisfacció moral del descobriment de les possibilitats que ofereix el mitjà, o la personal incidència en la societat.

Malgrat tot, a l'estiu de l'any 1979, van iniciar les seves emissions Ràdio Cardedeu, Ràdio Rubí, i al febrer del 1980 ho feu Ràdio Canet. Seguint el camí de les quatre pioneres van venir Camprodon, Esparraguera, Sant Boi, Vilassar de Mar, Ripoll Parets i Anglès i amb elles s'inicià el gran bum que ha convertit l'experiència catalana en model digne d'exportar.

La temptativa de les «municipals» catalanes s'ha practicat amb èxit a la

resta de l'Estat espanyol, on en aquest moment es calculen que funcionen dues-centes emissores locals, escampades per tota la pell de brau, però amb especial incidència a Madrid, Andalusia i el País Basc.

164 emissores a Catalunya

A Catalunya, i deixant de banda les freqüències ocupades per les emissores, comercials, privades o institucionals, el mapa radiofònic veu solcades les seves ones per 164 emissores municipals que en conjunt emeten milers d'hores cada setmana i tenen una audiència potencial de més de dos milions d'habitants.

Les xifres que poden semblar maximalistes, reflecteixen la importància del fenomen, tot i que no estigui legalitzat. Quan el 1980, a la trobada que les ràdios municipals celebraren

a Rubí, sota la presidència de l'aleshores alt càrrec de la Generalitat Max Canher i Garcia, és decidí crear l'EMUC o coordinadora de les emissores municipals de Catalunya, s'intentà trobar la via que ajudés a consolidar un model de comunicació pública, marcar les directius i afrontar amb més garanties la situació legislativa, pocs dels concentrats podien pensar que, deu anys més tard, continuarien vivint en total illegalitat. Com puntualitzava Casimir Boy, alcalde de Molins de Rei i president de l'EMUC: «el fenomen de les emissores municipals que normalment sorgiren sense cap tipus d'experiència prèvia, han servit, per dinamitzar els pobles a nivell cultural, per potenciar la participació ciutadana, democratitzar la vida local, han estat una eina fonamental de normalització lingüística i a més han servit per crear ocupació. Llàstima —continuava— que tot i que nosaltres sempre hem intentat establir un diàleg amb el govern de la Generalitat, amb les Diputacions i el govern de l'Estat ens hagi quedat una assignatura pendent, ja que l'EMUC hagués preferit arribat als deu anys amb la llei d'emissores municipals aprovada».

Una dramàtica selecció natural

El cert però és que els deu primers anys d'existència de les «municipals», han estat, més que una passejada entre roses, un camí d'espines, i que un cop superades les fases

en què privava la il·lusió i el voluntarisme, els repetits problemes, la manca de dotacions econòmiques i de personal, les crisis patides per algunes amb els respectius ajuntaments, la persecució sistemàtica des de l'administració o la pròpia dinàmica del moment, ha provocat una dramàtica selecció natural.

A Anglès, poble on al 1980 es fundà la primera emissora de la Selva, encara es recorda com a l'any 84, les friccions entre l'equip de direcció i el consistori, provocaren una dimissió en bloc, la ràdio va suspendre les emissions i deixà d'emetre, provisionalment, ja fa cinc anys. Una qüestió tan simple com era franquejar o no l'entrada d'uns redactors que volien aprofitar les gales per entrevistar els Sirex i fer un programa especial des de l'envelat, fou la gota que feu vessar el got i ensorrar la fràgil estructura aguantada en la feina desinteressada i la voluntat.

Com a Anglès, les emissores municipals han sobreviscut malgrat els propis condicionants. Com assegura Joan Albert Argerich, director de Ràdio Nacional d'Espanya a Girona, i professor dels cursos organitzats entre l'EMUC i l'INEM per formar professionals: «crec que el principal problema de les emissores municipals, sempre han estat de direcció i d'economia. Quan dic de direcció, vull deixar clar que la majoria han treballat sense un objectiu massa clar. A part —continua— les emissores que conec, no voldria opinar ni de Pala-

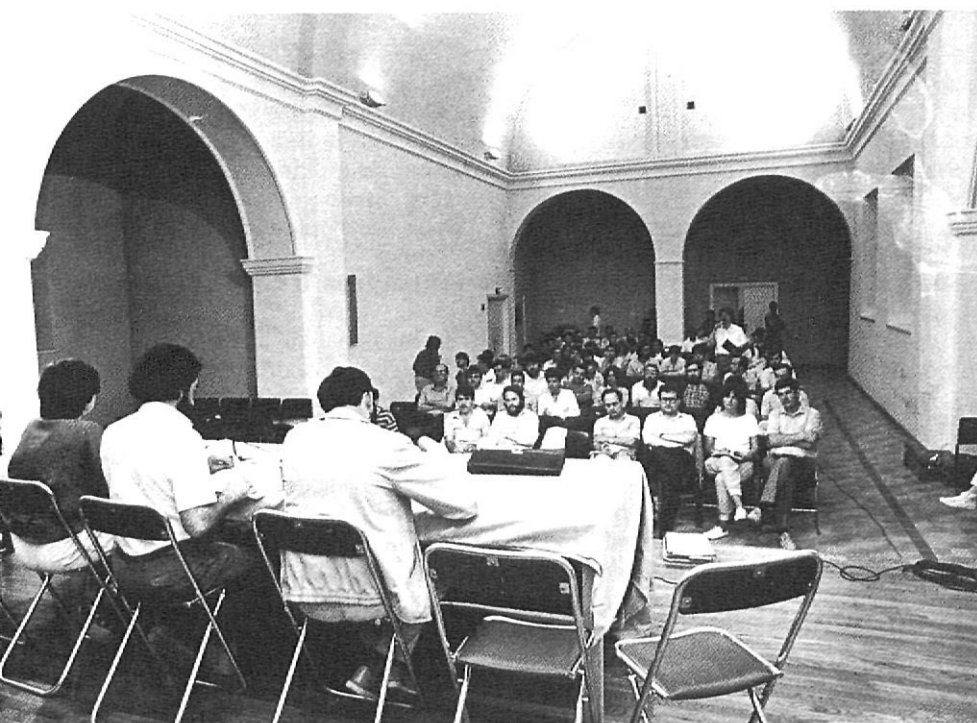
mós, ni de Salt, crec que moltes són deixades de la mà de Déu. Per regla general, són un grupet de persones que han anat a veure l'alcalde, a exigir-li una emissora, els hi han concedit i quan ja estan farts de jugar-hi, les han deixat estar».

Tot i les crítiques, Joan Albert Argerich puntualitza que les emissores municipals tenen un important paper a jugar en la societat: «com a professional crec que les ràdios d'àmbit municipal hi han de ser. Nosaltres, per exemple, abastem un altre àmbit i moltes vegades no podem donar una notícia que interessi únicament i exclusiva als senyors de Celrà. El que passa és que com van deixades de la mà de Déu, moltes tan sols es dediquen a posar música, a altres el nivell cultural de la gent que les fa és molt baix i passa que del poble no se'n parla. A quasi totes els falta continuïtat i seguretat, dos factors que tan sols es poden assegurar destinant-hi els recursos necessaris per tirar endavant».

Manca de professionalitat

Després de deu anys, quan posar en marxa una emissora ha deixat de ser un joc per a joves avorrits i moltes de les que es mantenen han comprovat que tenen un forat al dial, la continuïtat i la professionalitat de les «municipals», normalment lligat als recursos econòmics de cada una, i el fet que moltes treballin amb una plantilla inestable formada majoritàriament per estudiants i aficionats que sobretot busquen en la ràdio el mitjà on poder demostrar les seves inquietuds, fa que siguin molt poques les persones que les vegin com un veritable mitjà de comunicació. Com declarava l'any passat a Punt Diari un dels coordinadors d'una emissora local gironina: «En la majoria de les ocasions amb prou feines som els coordinadors els que tenim les idees clares, la resta vénen i se'n van».

En el manifest de l'equip coordinador de la festa del X aniversari de l'EMUC, els responsables de les emissores gironines feien una anàlisi crítica del desenvolupament d'aquests anys, incidint en el fet que: «deu anys des-

PUNT-DIARI

La necessitat d'informació política i municipal i en aquells anys de transició va generar la creació de noves emissores.

prés de constituir-se la primera emissora municipal s'ha de reconèixer que poques són les que han assolit el que podríem anomenar una assegurança de continuïtat: el personal de plantilla. A pocs llocs com en una emissora municipal es fa més palesa la necessitat de combinació de personal professional amb l'afecionat, que és el més habitual».

Òrgans de participació i de servei

Definint les emissores com un òrgan independent de participació ciutadana, cada una amb una dinàmica pròpia i un tipus de funcionament que vé donada per factors com la confiança i el recolzament polític unànime des dels ajuntaments, el nivell d'inquietud cultural de la comunitat, els objectius marcats pels responsables o les possibilitats per aportar recursos propis de funcionament, els signants del document de l'EMUC consideren que és del tot necessari trencar la sensació d'inseguretat i precarietat a què els condemna la illegalitat i no els deixa desenvolupar: «En el moment actual —és del tot imprescindible la constitució d'un marc de discussió per tal de cercar la fórmula mixta d'organograma d'una emissora municipal, on es contempli el manteniment d'una plantilla professional que assegurï una continuïtat dels serveis que ofereix la ràdio municipal i que mantingui constantment oberts els canals d'aprenentatge i motivació dels joves que constitueixen el col·lectiu de les emissores municipals de Catalunya».

Tot i que com assegura Casimir Boy, l'emissora municipal «està concebuda com un servei al públic des de l'ajuntament», i com a tal està a disposició del ciutadà, la qual cosa no vol dir: «que hi hagi d'haver cap tipus de dirigisme del nivell municipal, sinó que cada emissora ha de tenir la seva pròpia programació», a ningú li passa per alt que actualment la gran batalla de les «municipals» se centra en el finançament. El finançament és el tema central entre els col·lectius responsables de les emissores municipals —directors i gestors— per una banda i els organismes responsables de la

Deu anys després d'aquella iniciativa, la illegalitat i alguns enfrontaments amb els Ajuntaments marquen l'actual moment de les ràdios.

Emissores municipals gironines

POBLACIÓ	EMISSIÓ	DIRECCIÓ	TELÈFON
Arbúcies	Caps de setmana	Rufí Mulero	86 08 87
Bàsca	Caps de setmana	Domènec Hurtós	56 03 34
Besalú	Caps de setmana	Miquel A. Mateos	59 10 53
Campdevàrol	Diària	Carles Zamora	73 08 98
Camprodon	Diària	Miquel Galeano	74 03 72
Cassà de la Selva	Diària	En equip	46 10 68
Castelló d'Empúries	Diària	Joan Pau	25 03 56
Celrà	Caps de setmana	Josep Reixach	49 30 03
La Bisbal	Diària	Jordi Pagès	64 16 01
L'Escala	Diària	Lluís Bruguera	77 10 00
Les Planes	Caps de setmana	Miquel Reverter	44 83 65
Llagostera	Diària	Joan C. Bohigas	83 02 12
Lloret	Diària	Isidor Llorca	36 86 86
Palafrugell	Diària	Jaume P. Gascon	30 42 12
Palamós	Diària	Manel Cerdà	31 62 90
Quart	Diària	Grup Tarannà	46 93 28
Salt	Diària	Joan C. Guerrero	23 72 22
Sant J. Abadesses	Diària	Jordi Reixach	72 01 65
Santa Coloma F.	Diària	En equip	84 22 11
Sarrià de Ter	Diària	Robert Creixans	21 08 56
Torroella de M.	Diària	Josep Bosch	75 74 14
Tossa	Diària	Vicenç Gascons	34 08 08
Vilafant	Diària	Consell Adm.	54 63 02
Vall d'Aro	Diària	Josep Sala	81 75 43

Aquestes són les emissores municipals gironines en funcionament el novembre de 1989. Les d'Anglès i Fornells de la Selva continuen figurant a les llistes de l'EMUC tot i que fa temps que deixaren de funcionar. De les emissores que emeten diàriament algunes ho fan tan sols a la tarda. No cobreixen tota l'emissió amb producció pròpia i prolifera, cada dia més, les connexions amb d'altres cadenes com Ràdio 4 i Catalunya Ràdio.

PUNT-DIARI

Després d'uns anys d'activitat intensa, Ràdio Salt ha entrat en crisi per problemes amb la Societat d'Autors d'Espanya.

MIQUEL BATALLER

MIQUEL BATALLER

seva administració, o sigui els ajuntaments. Tant els uns com els altres volen adequar les xifres a les particulars realitats. Com manifestava Manuel Cerdà de Ràdio Palamós: «perquè una emissora local pugui funcionar és important que cada una de les parts implicades parteixi d'una base comuna, que és la voluntat que en el municipi existeixi una emissora pública local. I aquesta voluntat — continua — ha de significar una aportació econòmica per part de l'administració local, però no pas concedida com a romanent o engruna d'un presupost general, sinó com a finançament d'un projecte de servei a la comunitat, projecte que ha de partir de la planificació concreta i dels objectius clars».

El repte és desterrar per sempre una de les crítiques més àcides que han hagut de patir les ràdios locals, la manca de qualitat dels programes, contra la qual l'EMUC ha començat a jugar molt fort: «cal —assegura Casimir Boy— guanyar aquesta batalla, perquè l'audiència és guanya a través de la qualitat. Ens estem esforçant per oferir una bona producció de programes que ajudi a reforçar les emissores i per això ara s'ha signat un

conveni amb l'INEM, pel qual posarem en funcionament una escola de ràdio amb la qual donar continuïtat als cursos que organitzava l'EMUC per a col·laboradors de les emissores municipals».

La lluita per la legalització

Tot i jugar un paper fonamental en la vida de les poblacions on s'han instal·lat i tenir una audiència global de milions de persones, les ràdios municipals han hagut de mantenir una lluita aferrisada per a la seva legalització. La llei reguladora, per diferents motius retardada un i altre cop, sembla que veurà la llum verda aquest final d'any. Casimir Boy ho té clar: «ja estem a la recta final i sobretot, hem aconseguit un projecte de llei que, tot i la resistència de determinats grups polítics, reconeix els drets dels ajuntaments a crear emissores municipals».

Després d'un llarg procés d'afirmació i de sovintejats conflictes de tota mena —les emissores han rebut amenaces de tancament, multes i citacions per part de la Direcció General de Telecomunicacions— el 18 de desembre de 1987, amb l'aprovació de la LOT o llei d'Ordenació de les Telecomunicacions es donava un primer pas cap a la normalització. Encara que la via de concessió administrativa no satisfés les plenes aspiracions de les

emissores, amb la LOT es pogueren legalitzar les ràdios d'Ampostà, Rubí i Sant Feliu de Llobregat.

Dos anys més tard, el 17 de març de 1989, el govern de Madrid aprovava el projecte definitiu que regulava les emissores municipals. En el text es fixa que el control de les ràdios correspon al ple Municipal i per tant a l'Ajuntament, en tant que s'atorga la potestat de l'atorgament als òrgans executius de les comunitats autònomes: «El projecte de llei, —concreta Boy— recull un noranta per cent de les aspiracions de les emissores, encara que queda pendent el problema del finançament perquè la llei no permet la publicitat».

I ha estat la publicitat el darrer camp de batalla de les ràdios domèstiques. Si en el pla tècnic elaborat el 21 de febrer es preveu l'assignació de les potències de 50 wats per a les emissores situades en les poblacions de fins a 10.000 habitants, de 150 wats per a nuclis poblats fins a 50.000 habitants i de fins a 500 wats per a ciutats amb un nombre d'habitants superior i la freqüència se situa entre els 107 i els 108 Mz de la freqüència modulada, ara, a punt de la legalització, les «municipals» lluiten per assegurar el futur i la professionalitat, ja que saben, positivament, que sense l'ingrés publicitari, el seu projecte asfixiat econòmicament, està condemnat al fracàs.

MIQUEL BATALLER

Una colla d'estudiants de BUP va tirar endavant la construcció de la nova emissor. Ara disposa de 50 col·laboradors habituals i 4 persones en plantilla.

Tres casos concrets

Els inicis varen ser molt semblants en cada cas. Una colla de gent jove, entusiasmada per la possibilitat de fer ràdio amb pocs mitjans, decideix llençar-se a l'aventura. Uns primers anys amb molta voluntat per part de tothom, en els quals la il·lusió compensava de sobres les dificultats i la manca de recursos. Poc a poc, la realitat acabà per imposar-se establint diferències importants entre uns projectes i altres, diferències relacionades amb l'audiència disponible, la paciència i l'habilitat dels implicats, el grau de professionalització,...

Mentre alguns han pogut superar tots els obstacles i continuen fent ràdio amb una certa dignitat, d'altres s'han vist obligats a plegar velles i abandonar el vaixell. Entremig n'hi ha que van fent la viu viu, capejant com poden els temporals, però la ràdio que estan fent s'assembla molt poc al que havien somniat. El grup de joves anglesencs que a principis d'aquesta dècada decidiren intentar l'aventura de la ràdio, anaven carregats amb les mateixes il·lusions que la colla d'estudiants de BUP de Palamós que tirà endavant la ràdio estudiantil o la gent de la Bisbal que, per aquelles mateixes dates, organitzaven la seva pròpia emissora.

Els primers temps foren fàcils, de voluntarisme en sobrava. Poc a poc se'n adonaren que l'audiència augmentava i la cosa anava a més. Els de Palamós deixaren l'habitació de la casa d'un company, des d'on emetien, per passar als antics locals de La Voz de la Costa Brava, locals que l'ajuntament cedia generosament. Els d'Anglès també disposaven d'un local al costat de la casa de la vila i els de la Bisbal, després de

JAUME PUJOLRÀS

Ràdio Anglès va començar amb molta energia. Avui ha deixat de funcionar tot i que continua inscrita a l'EMUC.

una visita dels inspectors de la guàrdia civil, decidiren acollir-se al mateix protector.

Als ajuntaments els semblava bé tenir una emissora de ràdio, i mentre no portessin masses despeses deixaven fer. Passada la fase d'arrancada i consolidació es començaren a establir diferències importants entre els camins seguits per uns i per altres. Els de Palamós, després de la municipalització de l'emissora a

JAUME PUOLTRAS

Els responsables de ràdio Anglès consideren que l'Ajuntament no hi ha destinat els recursos suficients.

MIQUEL BATALIER

Entre la il·legalitat, el cansament i certa desídia d'alguns consistoris, moltes emissores naufraguen i tanquen»

finals del 83, continuaren creixent i tornaren a canviar de local, instal·lant-se en el carrer Orient que ocupen actualment. El de Ràdio Estudiantil deixà pas al de Ràdio Palamós, i poc a poc trobaren el seu lloc estimulat, probablement, per l'existència d'una emissora comercial a la mateixa localitat. Augmentaren el grau de professionalització i es concentraren, de forma decidida, en els temes de caràcter local que l'altra emissora deixava un xic de banda. Era el seu sector natural de mercat, amb una audiència considerable, i ho han sabut aprofitar. Ràdio Palamós continua regida per un patronat municipal, disposa de quatre persones en plantilla i una cinquantena de col·laboradors habituals. El pressupost del passat exercici va ser d'uns dotze milions de pessetes sense comptar les despeses de personal, i són optimistes cara al seu futur més immediat. Per Manel Cerdà, el director de l'emissora, la clau està en ser conscients de les pròpies limitacions i les

del mercat, i adaptar-s'hi el millor possible.

Ràdio Anglès va iniciar les seves emissions el desembre del 82, emetia els vespres i durant els caps de setmana ampliava la programació. En els moments més àlgids arribà a mobilitzar més de quaranta persones. Tothom treballava per amor a l'art i els pocs diners que s'ingressaven s'invertien en la millora del material. El cansament entre els que hi treballaven més directament era cada vegada més palès, i segons aquests, la indiferència del consistori, que no hi destinava els recursos necessaris per millorar el seu funcionament, acabà per agreujar la situació. Després de quatre anys de fer ràdio varen dir prou i tancaren les portes de l'emissora. Més tard hi hagué un intent de tornar-ho arrancar per part d'alguns dels que havien participat en la primera fase. Es tornaren a obrir les portes però no s'aconseguí gaire res. Tot i que Ràdio Anglès continua inscrita a la EMUC, ja fa molt temps que ha deixat de funcionar.

Ràdio Bisbal, una de les pioneres i en d'altres temps de les més actives, ha anat per la via del mig. Passats els anys de la il·lusió, el voluntarisme ha acabat per cremar els implicats i, si bé no han tancat les portes, es troben en un ensopiment alarmant i ja en fan prou amb sobreviure.

El poc interès per part de les autoritats municipals i la manca de qualitat i professionalització dels que la realitzen són, segons els seus responsables, la raó d'aquest deteriorament que ha provocat una davallada d'ingressos publicitaris de cent mil pessetes mensuals a poc més de deu mil. «Just per pagar a la dona de la neteja i comprar quatre discs al mes. Si no fos que l'ajuntament paga la llum i el telèfon ja hauríem tancat».

No s'enganyen i en són ben conscients que una bona part de les raons del que està passant cal cercar-les en ells mateixos. El passotisme de la pròpia gent que hi treballa» molts són joves que només vénen per passar l'estona i dir que treballen a la ràdio» —i el cansament «que ha provocat que la gent més gran se'n vagi deslligant» són alguns dels factors que estan provocant el naufragi.